

Harald Wagner, *Dogmatik*, Stuttgart, Verlag W. Kohlhammer 2003 (Kohlhammer Studienbücher Theologie, Band 18), 561 s.

Pośród wielu wydanych ostatnio podręczników dogmatyki książka Wagnera ma, według jego intencji, zapełnić lukę na rynku, dając do ręki skondensowany przegląd całej dogmatyki. Doświadczony teolog z Münster oferuje książkę, która pomimo koniecznej skrótowości, daje przegląd treści wiary ujęty w odważną systematykę, noszącą piętno myśli autora. Przy tym autor kładzie akcent na nowsze (nowożytnie) interpretacje wiary Kościoła, sięgając w krótkich rysach do starszych źródeł tam, gdzie są klasyczne miejsca danego zagadnienia (np. rozwój dogmatu chrystologicznego). W układzie treści wyróżnia się obszernie, jak na rozmiary całości, ogólne wprowadzenie do dogmatyki z wieloma cennymi informacjami i klarownym podziałem zagadnień. Sam układ „traktatów” jest najpierw zaskakujący: wykład zaczyna się eklezjologią, po niej jest pneumatologia, chrystologia, charytologia, sakramentologia, trynitologia, protologia, eschatologia i w końcu rozdział zatytułowany „communio sanctorum” z elementami mariologii. Autor wyjaśnia ten układ treści nauką Vaticanum II i tymi tendencjami współczesnej teologii katolickiej, które widzą w „communio” kluczowe pojęcie dogmatyki (G. Greshake). Wagner wyjaśnia, że jego książka jest próbą podstawowego zarysu dogmatyki opartej na paradygmacie „communio”. W tym kluczu każdy z omawianych w podręczniku „traktatów” porusza jakiś aspekt „communio”. Stąd też najpierw omówiona jest eklezjologia – pierwsza „in ordine cognitionis”. Pośrodku jest nauka o Bogu jako pełni „communio”, zaś na końcu refleksja wiedzie ku ostatecznej pełni wspólnoty z Bogiem. To nowatorskie i godne dyskusji ujęcie całości dogmatyki podtrzymuje jedność wszystkich treści wiary Kościoła.

Jako „pierwszy podręcznik”, zachęcający do dalszego, pogłębionego studium dogmatyki, książka zawiera niezbędny spis nowszych podręczników i szczegółowych opracowań w języku niemieckim.

Ks. Jacek Kempa

Ks. Grzegorz Jaśkiewicz, *Keryks – kerygma w mowach Grzegorza z Nazjanzu*, Siedlce 2003, 224 s.

Jest to rozprawa doktorska urodzonego w 1969 r. Autora. Praca omawia, zgodnie z tytułem, występowanie i pole semantyczne pojęć: keryks i kerygma. Pierwszy rozdział przedstawia ogólnie występowanie i zakres znaczeniowy tych słów w grece klasycznej, w Biblii i u wcześniejszych pisarzy chrześcijańskich. W zasadzie w całej literaturze chrześcijańskiej pojęcia te oznaczają ogłaszanie słowa Bożego. Rozdział drugi stanowi analizę występowania i zakresu semantycznego tytułowych pojęć w *Mowach* Grzegorza z Nazjanzu. Jak się okazuje, Grzegorz chętnie używa obu pojęć. Autor rozprawy wskazuje, że Grzegorz rozróżnia dwie podstawowe formy kerygmatu: słowo i czyn. Trzeci rozdział zajmuje się osobą keryksa. Autor pokazuje, że dla Grzegorza z Nazjanzu keryksem jest każdy ochrzczony. Różne formy życia chrześcijańskiego stanowią po prostu różne sposoby głoszenia

kerygmatu. Czwarty rozdział poświęcony jest treści i formie kerygmatu. Według Grzegorza treść jest tożsama z autentyczną nauką Kościoła i z tego wynika forma: powinna ona być odpowiednia do wielkości przekazywanych treści.

Ks. Jan Słomka

Bogdan Czyżewski, *Księgi Pisma Świętego w ujęciu izagogi Juniliusza Afrykańczyka*, Poznań, Wydawnictwo Naukowe 2003 (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Nauki Teologiczne nr 1), 320 s.

Jest to studium dzieła Juniliusza Afrykańczyka żyjącego w VI w., pt. *Instituta regularia divinae legis*. Dzieło to jest wprowadzeniem do lektury Pisma Świętego. Na odnotowanie zasługuje fakt, że Autor studium wybrał dla jego opisanie w tytule swej publikacji rzadko używane polskie słowo „izagoga”. Juniliusz, wprowadzając do lektury Pisma Świętego, przede wszystkim zastanawia się, czym jest ta księga, a więc omawia gatunki literackie występujące w Biblii, jego zawartość, czyli kanon, i historię powstania. To wszystko zostało opisane w pierwszej części omawianego studium. Najważniejsze wnioski dotyczą występującej w okresie patrystycznym dwoistości pojęcia kanonu: wyróżnia on kanon w sensie dogmatyczno-egzegetycznym oraz kanon w sensie liturgicznym, czyli stwierdzenia, które księgi należy używać w czasie liturgii. Na koniec tej części Autor udowadnia, że kanon Juniliusza jest zależny od ustaleń, jakie w tej materii przeprowadził św. Augustyn. Druga część jest poświęcona treści Pisma Świętego. Analizowane są po kolei: nauka o Bogu, nauka o stworzeniu i realizacja Bożego planu zbawienia. W opracowaniu znalazło się tłumaczenie prawie całego tekstu dzieła Juniliusza. Autor zapowiada osobne wydanie całego tłumaczenia.

Ks. Jan Słomka

Elżbieta Kotkowska, *Pomyśleć świat jako całość według św. Grzegorza z Nyssy*, Poznań, Księgarnia św. Wojciecha – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu 2003, 196 s.

Książka, rozprawa doktorska Autorki, stanowi próbę przedstawienia jednego istotnego wątku, który jest charakterystyczny dla teologii św. Grzegorza z Nyssy. Grzegorz przywiązywał ogromną wagę do faktu, że Bóg stworzył cały świat materialny jako dobry. Cały ten świat został dotknięty skutkami buntu aniołów i grzechu pierwszych ludzi. Wobec tego Jego plan zbawienia dotyczy nie tylko człowieka, ale także całego kosmosu. Książka porządkuje myśl Grzegorza historycznie, przedstawiając jego refleksje na temat następujących po sobie etapów historii. A więc kolejne rozdziały omawiają stan człowieka i kosmosu pomiędzy stworzeniem a upadkiem, znaczenie paschy Jezusa dla całego kosmosu, stan oczekiwania na wypełnienie oraz stan spełnienia.

Ks. Jan Słomka